

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (กล้วยกวนกะทิสด) บ้านเนินมะขามงาม ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มผู้วิจัยได้นำแนวคิดต่าง ๆ มาใช้ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”
2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. แนวคิดเรื่องกระบวนการเรียนรู้
4. ความรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนา
5. ความรู้เกี่ยวกับการถนอมอาหาร
6. ความรู้เกี่ยวกับการกวน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

เลิศ ลิ้มชุนหนูกุล (2544:7-17) ได้ให้แนวความคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์ (หลัก) 1 ประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรของท้องถิ่นลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจ ชุมชนให้เกิดขึ้น เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการ การดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและโลก

ปรัชญาของ”หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”เป็นแนวทางอันหนึ่งที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนจะสามารถยกระดับ ฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพมีจุดเด่นและจุดขายและสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้รู้จักแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

หลักการ”หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”หลักการพื้นฐาน 3 ข้อ

- ภูมิปัญญาพื้นฐานสากล(locdi yetciobal)ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

- พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์(Self-Reliance Creativity) ทำความฝันให้เป็นจริงด้วยกระบวนการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น

- การสร้างทรัพยากรมนุษย์(Human Resource Development) ฟูมฟักประชาชนให้ใช้ชีวิตด้วยความทากายและจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค

ปรัชญา

-สร้างเสริมและพัฒนาให้ท้องถิ่นมั่งคั่ง

-การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในทุกกิจกรรม

-กิจกรรมครอบคลุมข้ามช่วงอายุและพื้นที่

หลักการและเหตุผล

การให้การสนับสนุนมากกว่าการให้เงินช่วยเหลือ

หลักการของขบวนการนี้ ไม่เน้นการให้เงินสนับสนุนแก่ท้องถิ่นเพราะมักจะไปทำลายความสามารถในการพึ่งตนเองรัฐบาลเพียงให้การสนับสนุนแก่ชุมชนต่าง ๆ ด้านเทคนิคเพื่อที่จะพัฒนา ตลอดจนช่วยเหลือในด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ในการตลาด

ท้องถิ่นจะรับความช่วยเหลือเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์อย่างเต็มที่ เช่น ศูนย์วิจัยและแนวทางการเกษตร และประมง

ในด้านการตลาดเพื่อจะเพิ่มยอดขายอาจจัดตั้งบริษัทหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้เป็นช่องทางในการกระจายสินค้าสู่ตลาดต่างๆ เอกลักษณะเฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบลให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

นโยบายหลัก 3 ประการของ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ดังนี้

1. มาตรฐานผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับโลก ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นต้องมีคุณภาพได้มาตรฐานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับวัฒนธรรมและมีจุดเด่นเฉพาะเป็นที่ยอมรับของตลาดภายในประเทศและตลาดโลก

2. มีเอกลักษณ์เป็นที่ลือชื่อเพียงอย่างเดียว ต้องมีการระดมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยกันทำได้ โดยคำนึงถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นให้สอดคล้องอย่างเหมาะสม ไม่ซ้ำแบบกันและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบลให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

3. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปรับปรุงเทคโนโลยี การสร้างบุคคลที่มีความคิดกว้างไกลมีความรู้ความสามารถให้เกิดขึ้นในสังคม มีการวางแผนการตลาด มุ่งเน้นการผลิตและบริการโดยคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลัก

กิจกรรมหลัก “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” มีดังนี้

1. ขยายสินค้าท้องถิ่นไปยังตลาด ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเป็นจุดเด่นของท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพเพื่อขยายตลาดสู่เครือข่ายท้องถิ่นภาคเมืองและตลาดโลก

2. ผลิตและคิดค้นเองในท้องถิ่น โดยอาศัยความรู้ความสามารถของคนในชุมชน ให้ความร่วมมือกันรับผิดชอบ มีหน่วยงานของจังหวัด กระทรวง กรม กอง เป็นผู้คอยให้คำแนะนำ และคอยให้การสนับสนุนในด้านของเทคโนโลยีและการคิดค้นอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ

3. การสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพของท้องถิ่น ท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องมีการเลือกเฟ้นบุคลากรที่มีความสามารถมองการณ์ไกล สามารถมองแผนงานในระยะยาวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตขึ้น

นโยบายหลัก “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” รัฐบาลได้แถลงต่อนโยบายรัฐสภาว่า จะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

หลังจากนั้นได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว โดยมี “คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ” หรือ กอ.นคผ. มีนายกรัฐมนตรีมอบหมายรองนายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรกสาร) เป็นประธานกรรมการทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทดำเนินงาน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้การจัดทำแผนงานและงบประมาณของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” โดยสรุปจากนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาและระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน
2. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเองในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

กลไกและแนวทางการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เพื่อให้การดำเนินการตามนโยบาย “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ จึงได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 7 กันยายน 2544 กำหนดให้มี “คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ” (กอ.นตผ.) ขึ้นประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานกรรมการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 10 คนเป็นกรรมการ โดยมีอำนาจหน้าที่

1. กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เพื่อให้การจัดทำแผนงานและงบประมาณของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องประสานกันอย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพ

2. กำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลที่จะอยู่ในบัญชี หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

3. ศึกษา เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีให้มีการสนับสนุนและเร่งรัด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายยุทธศาสตร์และแผนแม่บทอย่างมีประสิทธิภาพ

นับตั้งแต่มีคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติขึ้นได้มีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ไปแล้ว ดังนี้

1. ด้านการจัดกลไกและขั้นตอน การบริหารโครงการการจัดกลไกการบริหาร คณะกรรมการได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานตามระเบียบดังนี้

1. ส่วนกลาง ประกอบด้วย

1.1 คณะอนุกรรมการการจัดทำแผนและงบประมาณปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานอนุกรรมการ

1.2 คณะอนุกรรมการส่งเสริมการผลิตปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานอนุกรรมการ

1.3 คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์
กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นประธานอนุกรรมการ

1.4 คณะอนุกรรมการส่งเสริมการตลาดปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน
อนุกรรมการ

1.5 คณะกรรมการวิจัยพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และพัฒนาเทคโนโลยี ปลัด
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานอนุกรรมการ

1.6 คณะอนุกรรมการและประชาสัมพันธ์อธิบดีกรมการประชาสัมพันธ์เป็น
ประธานอนุกรรมการ

1.7 คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นประธาน
อนุกรรมการ

2. ส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย

2.1 คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัด(นตผ.จังหวัด)ผู้ว่าราชการ
จังหวัดเป็นประธานอนุกรรมการพัฒนาการจังหวัด เป็นอนุกรรมการ

2.2 คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอ/กิ่งอำเภอ(นตผ.อำเภอ/กิ่ง
อำเภอ)นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นประธานอนุกรรมการพัฒนา
อำเภอ/กิ่งอำเภอเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ขั้นตอนการบริหาร

“หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์”ขั้นตอนที่ระดับตำบลโดยอบต./ท้องถิ่น

- มีหน้าที่หลักในการประชาสัมพันธ์/ชี้แจงแนวคิดและจัดประชาคมเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์
ดีเด่นของตำบลให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยคณะกรรมการดำเนินการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิต
ภัณฑ์” (นตผ. อำเภอ/กิ่งอำเภอ)

ขั้นตอนที่ 3 ระดับจังหวัด โดย คณะกรรมการดำเนินการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
“จังหวัด

- มีหน้าที่หลักในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์ดีเด่นตำบลต่างๆ ของอำเภอ/กิ่งอำเภอ การบูรณา
การแผนและงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 4 ระดับจังหวัดโดย คณะกรรมการดำเนิน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ “ จังหวัด
(นตผ./จังหวัด)

- มีหน้าที่หลักในการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในบัญชีให้เป็น
ไปตามนโยบายยุทธศาสตร์และแผนแม่บท

2. ด้านแผนงานและงบประมาณโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติได้จัดทำแผนแม่บท “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ขึ้นเป็นแผน 5 ปี (พ.ศ. 2545 – 2549) ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยบูรณาการแผนงานและงบประมาณของกระทรวงต่าง ๆ ผ่านกลไกของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง 8 คณะ โดยมีกรอบแนวทาง ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพสร้างรายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น
- 1.2 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้

2. เป้าหมาย

- 2.1 สร้างรายได้ให้ประชาชน ในชุมชนและท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้พื้นเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท / คน / ปี) และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- 2.2 เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2549 สามารถสร้างชุมชนความเข้มแข็งให้กับชุมชน จนสามารถพึ่งตนเองได้ ร้อยละ 60 ของชุมชน (ตำบล / เทศบาล) ที่เข้าร่วมโครงการทั่วประเทศ

3. ยุทธศาสตร์

3.1 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ดีเด่นของชุมชน โดยใช้แรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่นใน 3 ระดับ คือ

- 3.1.1 ระดับท้องถิ่น
- 3.1.2 ระดับประเทศ
- 3.1.3 ระดับสากล

3.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

3.3 การเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและยกระดับรายได้ของประชาชน

3.4 การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง

3.5 การมีส่วนร่วมของราชการที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อขยายตลาดทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต

3.6 การพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต

4. แผนงานหลัก ประกอบด้วย 13 แผนงาน ดังนี้

- 4.1 แผนงานบริหาร
- 4.2 แผนงานส่งเสริมกระบวนการประชาคม
- 4.3 แผนงานกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์
- 4.4 แผนงานส่งเสริมการผลิต
- 4.5 แผนงานส่งเสริมมูลค่าสินค้า
- 4.6 แผนงานส่งเสริมการตลาด
- 4.7 แผนงานส่งเสริมการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิต
- 4.8 แผนงานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 4.9 แผนงานสนับสนุนแหล่งทุนและวิเทศสัมพันธ์
- 4.10 แผนงานส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน
- 4.7 แผนงานประชาสัมพันธ์
- 4.8 แผนงานติดตามและประเมินผล
- 4.9 แผนงานผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน

ตราสัญลักษณ์โครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” คณะกรรมการ กอ.นตบ.เห็นชอบให้ การกำหนดตราสัญลักษณ์โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ เป็นรูป ปลาตะเพียน มีลายจักสานที่สะท้อนความเป็นภูมิปัญญาไทย

3. ด้านหลักเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์ การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ได้กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือก โดยแบ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสินค้า และ กลุ่มศิลปวัฒนธรรม สถานที่และบริการ ซึ่ง กอ.นตผ. ได้มีมติเห็นชอบแล้ว เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2545 ดังนี้

หลักเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

1. เกณฑ์เบื้องต้น เป็นเกณฑ์ที่สินค้าทุกประเภทที่นำมาพิจารณาจะต้องผ่านก่อน ซึ่งจะต้อง เป็นสินค้าที่ไม่มีลักษณะข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1.1 วัตถุดิบนำเข้าจากต่างประเทศ
- 1.2 วัตถุดิบนำมาผลิตเป็นของผิดกฎหมายหรือเถียงภาษี
- 1.3 เป็นสินค้าที่เลียนแบบหรือละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา
- 1.4 เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม

2. กลุ่มสินค้า มีเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการคัดเลือกสินค้าที่มีศักยภาพหรือมีความพร้อมบัญชี โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

เกณฑ์ที่นำมาพิจารณาแบ่ง 2 ด้าน คือ

2.1.1 ด้านตัวสินค้าประกอบ ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต

1.1 สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในการผลิต

1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. การผลิต แบ่งเป็น

2.1 การพัฒนาแบบสินค้า

2.2 คุณภาพสินค้า

2.3 กระบวนการผลิตต่อสินค้า

3. การตลาด แบ่งเป็น

3.1 แหล่งจำหน่ายสินค้า

3.2 จำนวนแหล่งจำหน่ายของชุมชน

3.3 การเพิ่มขึ้นของยอดขายจำหน่ายเทียบกับปีที่แล้ว

3.4 ความต่อเนื่องการตลาด

3.5 รูปแบบของบรรจุภัณฑ์

2.2.2 ด้านความเข้มแข็งของชุมชนหรือการบริหารจัดการของชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต แบ่งเป็น

1.1 จำนวนสมาชิก

1.2 อายุกลุ่มที่เริ่มผลิตเพื่อจำหน่าย

2. การผลิต

2.1 ความต่อเนื่องการผลิต เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (เอกสารแผ่นพับ:2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า“มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน” (มผช.) หมายถึง ข้อกำหนดคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชุมชน เป็นข้อกำหนดที่ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน เหมาะกับสภาพการณ์ผลิตของชุมชน

แนวคิดของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยสู่สากล (Local Yet Global)

2. เกิดจากหลักการพึ่งตนเองและการคิดอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนการตัดสินใจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีคุณค่าและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

3. เป็นการผลักดันผลิตภัณฑ์ดีเด่นที่ผ่านการคัดเลือกจาก กอ.นตผ.แห่งชาติ ให้เข้าสู่การผลิตที่มีมาตรฐานและได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์

4. เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์โดยใช้แรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น

ความเป็นมาของ “มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน”

ในปัจจุบันผู้ประกอบการภายในประเทศมีอยู่หลายระดับทั้งที่เป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก หรือขนาดย่อม ผู้ประกอบการบางระดับสามารถผลิตสินค้าเพื่อส่งออก แต่ยังมีจำนวนมากที่เป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมระดับพื้นบ้าน หรือชุมชนซึ่งควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนายกระดับการผลิตให้เป็นที่ยอมรับกระทรวงอุตสาหกรรม จึงได้รับมอบหมายให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนก่อนที่จะมีการพัฒนาปรับปรุงระดับคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานระดับประเทศและระดับสากลต่อไป ซึ่งโครงการนี้ก็สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้จัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจะสนับสนุนในด้านการกำหนดมาตรฐานและการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภค ซึ่งเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์จากชุมชนสู่ตลาดผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศต่อไป

“มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน” กำหนดขึ้นเพื่อ

- ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายรับรอง
- ส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและสร้างความมั่นใจให้กับผู้ผลิตระดับชุมชนในด้านเกณฑ์คุณภาพและการทำตลาดจนผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

สมอ. ดำเนินการ

1. การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

จัดทำข้อกำหนดที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวทางปฏิบัติที่ไม่ซับซ้อนและสอดคล้องกับวิธีการของผู้ผลิตในชุมชนโดยเน้นให้เกิดการนำไปปฏิบัติได้โดยง่าย

2. การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน

สมอ. จะให้การรับรองด้วยการให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและเมื่อให้การรับรองแล้วจะตรวจติดตามผลโดยการเก็บตัวอย่างมาทดสอบสำหรับค่าใช้จ่ายในการทดสอบตัวอย่างทางโครงการฯ จะให้การสนับสนุนทั้งหมด

3. การพัฒนาผู้ผลิตในชุมชน

กรณีมีปัญหาในการทำผลิตภัณฑ์ชุมชนตามมาตรฐาน สมอ. จะส่งผู้ชำนาญการเข้าไปให้ความรู้โดยการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ ณ สถานที่ที่ผลิต จนมีขีดความสามารถและความพร้อมในการขอการรับรอง

4. การส่งเสริมประชาสัมพันธ์

สมอ. จะสร้างการรับรู้เพื่อให้รู้จักและเกิดความตระหนัก ในเรื่องมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ และสร้างแรงจูงใจของผลิตภัณฑ์ชาวบ้านที่ได้รับการรับรอง ทำให้ผู้บริโภคเกิดภาพลักษณ์ที่ดีว่าเป็นผลิตภัณฑ์คุณภาพได้มาตรฐาน เทียบเคียงผลิตภัณฑ์แบรนด์เนมทั้งหลาย

3. แนวคิดเรื่องกระบวนการเรียนรู้ (กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชน : 2533)

อีลิจีโอ บี บาซากา (อังในศักดิ์ชัย นิธิวุฒิว, 2511:87) ได้สรุปว่า การศึกษาที่เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ คือ ต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตมีความหมายคลุมไปถึงการเรียนรู้วิธีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในที่ทำงาน และมีความหมายรวมไปถึงการก่อรูปร่างบุคลิกภาพ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้เวลาใดก็ได้ตลอดชีวิตโดยการเรียนรู้ในการศึกษาตลอดชีวิตมีสาระสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ เน้นการเรียนรู้ทั่วไปอย่างกว้าง ๆ ผนวกกับการเรียนวิชาจำนวนหนึ่งอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้เพื่อให้ได้ประโยชน์จากโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิตด้วย
2. การเรียนรู้เพื่อทำ คือ การฝึกหัดอาชีพ หรือการทำงานจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถเผชิญหน้าในสถานการณ์ที่หลากหลายที่ไม่ได้คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นและความสามารถในการทำงานเป็นทีม
3. การเรียนรู้เพื่อเป็น ทุกคนจำเป็นต้องมีอิสระเพิ่มขึ้น มีการตัดสินใจที่ถูกต้องและมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อการทำงานของตน

4. การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน ต้องเข้าใจผู้อื่น เข้าใจธรรมเนียมประเพณี และจิตใจของผู้อื่น คณะกรรมการสตรี โครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชนได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้จากการเป็นอยู่ กิจกรรมที่ดำเนินอยู่นี้เป็นไปเพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับแบบแผนการผลิตของชุมชน จึงเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดพลวัตของการเรียนรู้

พรพิไล เลิศวิชา (อ้างในศักดิ์ชัย นิธิวุฒิวี, 2511:87) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มนุษย์ได้มีศักยภาพในการพัฒนา สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและพึ่งตนเองได้กระบวนการเรียนรู้ คือ กระบวนการอันมีรากฐานอยู่ที่ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิต การเรียนรู้และปฏิบัติเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อ้างใน มาลี พุกภัยพงสาวลี, 2541:69) ได้กล่าวว่า การศึกษาที่แท้จริงแล้วเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการตามธรรมชาติ ในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตของคนและสัตว์ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชีวิตและสังคม เพื่อให้คนได้ รู้จักคิด ตัดสินใจ มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

สาระสำคัญของกระบวนการเรียนรู้

1. ด้านการเรียนรู้ การเรียนรู้ควรมีลักษณะเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีการ

- 1.1 การเรียนรู้เพื่อทำ
- 1.2 การเรียนรู้เพื่อเป็น
- 1.3 การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน

จากการเรียนรู้ดังกล่าว ความหมายทางด้านการเรียนรู้ ผู้เรียนรู้ควรมีวัตถุประสงค์

2 ประการคือ

- เรียนรู้เพื่อตนเอง
- เรียนรู้เพื่อสิ่งนอกตัวที่สัมพันธ์กับตัวเอง ทั้งใกล้และไกล
- เรียนรู้เพื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งนอกตัว

2. ด้านการปฏิบัติ

เพื่อมีการเรียนรู้แล้วเกิดความรู้กับผู้เรียน โดยนำความรู้มาสืบทอดปฏิบัติ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรม ประเพณี ค่านิยม ตัวบุคคล วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต มีการเรียนรู้และการปฏิบัติเป็นเนื้อเดียวกัน และมีกระบวนการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นที่มีมุมมองอื่นแตกต่างกันไป

3. การนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและค่อนข้างถาวรในเรื่องของความรู้ ทักษะ และทักษะ

องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541:75) ได้จำแนกองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ 3 อย่าง ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร

- คน ประกอบด้วยผู้รู้ หรือนักปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนหรือองค์กร และผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ เฉพาะด้านในชุมชน
- ความรู้ ประกอบด้วยความรู้สึที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ความรู้ทางวิชาการ หรือที่มาจากภายนอกและชุดความรู้ หรือประสบการณ์ที่ชุมชนและองค์กรได้สะสมและพัฒนาขึ้น
- ทรัพยากร ในที่นี้หมายถึงทรัพยากรวัตถุ เช่น เงินทุน ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ พืช สัตว์และผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามนี้จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบ กระบวนการตลอดจนเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน การศึกษาที่เกิดขึ้นจึงสอดคล้องกับวิถีชีวิต ใช้ประโยชน์ได้จริง และเป็นกระบวนการเดียวกันกับการพัฒนาชุมชน

ปรัชญาแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533:86 – 87)

1. มนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงและสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้มีการเรียนรู้ นอกจากการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องแล้วยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความปิติยินดีแก่ผู้เรียนรู้อีกด้วย
2. การปฏิรูปการศึกษาความมุ่งแก้ปัญหาความทุกข์ยากของคนส่วนใหญ่ของประเทศโดยกระจายความรู้ออกจาก “สถานศึกษา” ไปสู่ชุมชน หรือการคืนการศึกษาให้ชุมชน เพื่อให้การเรียนรู้ตอบสนองความต้องการของชุมชน ทำให้เกิดการสะสม “องค์ความรู้” ในท้องถิ่นเป็น “ฐาน” สำหรับการพัฒนา “หลักสูตรท้องถิ่น” และนำไปสู่การปฏิรูป การเรียนการสอนในสถานศึกษา ทั้งยังช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน และสถานศึกษา ทำให้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งซึ่งกันและกัน หรืออีกนัยหนึ่ง นักเรียน ครู และชุมชน อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน คือ เป็นทั้งผู้สอนและผู้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน
3. บุคคลและชุมชนมีความหลากหลายทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ การนำรูปแบบการเรียนรู้ ที่ประสบความสำเร็จในชุมชนหนึ่งไปให้ในอีกชุมชนหนึ่ง หรือการวางแผนจากส่วนกลาง และนำไปให้คนในชุมชนท้องถิ่นปฏิบัติจึงมักจะประสบความสำเร็จล้มเหลว
4. เป้าหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน คือ เพื่อสร้างปัญญาให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างบูรณาการ หรืออีกนัยหนึ่ง เพื่อเสริมสร้างพลัง

ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเอง และพึ่งพาตนเอง ได้มากขึ้นโดยเน้น “การมีส่วนร่วม” ในกระบวนการเรียนรู้และการฝึกฝนตนเองในทุกด้านของชีวิต รวมทั้งการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างบุคคลและชุมชนโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม และเครือข่ายการเรียนรู้

5. การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ มีสาระและขอบเขตกว้างขวาง โดยเฉพาะประเด็น การเลี้ยงชีพของคนในชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ หรือ การผนึกกำลัง จากทุกส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อาทิ นักวิชาการ สื่อมวลชน นักธุรกิจ สถาบันการศึกษา องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ การเรียนรู้ในชุมชนจึงมิได้เกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันทุกฝ่าย

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเริ่มจาก รวมคน ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียนและร่วมรับผลจากการกระทำ ถ้าวางจรแห่งการเรียนรู้ของชุมชนใดหมุนเร็ว หรือมีพลวัตสูงแสดงว่าชุมชนนั้นมีหลักการเรียนรู้สูง

1. รวมคน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และทรงพลัง ต้องเริ่มต้นจากการรวมคนในชุมชนเป็นองค์กรชุมชน เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับครอบครัว ชุมชนและสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ ภาษา เทคโนโลยี การจัดการ การประกอบอาชีพ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ฯลฯ

การรวมคนมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังใจ เป็นการเสริมใจซึ่งกันและกัน สมาชิกขององค์กรมีความสนใจ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันทำให้เกิดจิตสำนึกร่วม ในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น เกิดความรักความสามัคคี และความเอื้ออาทร องค์กรชุมชนที่มีสมาชิกหลากหลาย ทั้งเพศ วัย และอาชีพ และพบปะกันอย่างต่อเนื่อง องค์กรชุมชนนั้นย่อมมีความเข้มแข็ง

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนใช้คน เป็นทั้งปัจจัยและเป้าหมายของการเรียนรู้ ดังนั้นรวมคนจึงเป็นขั้นตอนที่ดีที่สุด การรวมคนด้วยความคิด จะสามารถรวมพลังใจ ของผู้นำจิตวิญญาณได้เป็นอย่างดี ทำให้ได้คนที่มีคุณภาพ มีพลัง และเป็นการรวมตัวที่มีความยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานในขั้นตอนต่อ ๆ ไปประสบผลสำเร็จ

2. ร่วมคิด

มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมพลังความคิดให้รู้แจ้งแท้จริงตลอด โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมสมองเพื่อระดมความคิดสร้างความเข้าใจร่วมกัน ปรับกระบวนการทัศน์ สร้างวิสัยทัศน์ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสอย่างรอบด้านจัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดแนวทาง วิธีการและแผนงานในการแก้ปัญหา

3. ร่วมทำ

มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังการจัดการ ตามแผนงานที่กำหนดโดยใช้หลักสหกรณ์ การฝึกฝนจากการทดลองทำ และการปฏิบัติในพื้นที่จริง กิจกรรมจริง สถานการณ์จริง ประกอบกับการใช้หลักการทฤษฎี เทคโนโลยี และระบบการบริหารจัดการที่ดีมาสร้างเชื่อมโยงกัน ซึ่งกัน จัดแบ่งบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของภาคการพัฒนาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ขอมทำให้การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

4. ร่วมสรุปบทเรียน

วัตถุประสงค์เพื่อสร้าง พลังภูมิปัญญา โดยเริ่มต้นจากการประเมินตนเอง และประเมินผลงานกลุ่มผ่านเวทีกลุ่ม และเครือข่ายทำให้เกิดการเชื่อมต่อทักษะ องค์ความรู้ และประสบการณ์นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ขององค์กร จากนั้นเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อไปสู่องค์กรชุมชนอื่นๆ

5. ร่วมรับผลจากการกระทำ

มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพลังปิติ โดยการยกย่องชื่นชม และให้กำลังใจคนที่เสียสละ และทำงานให้กับชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีความสุขจากการทำงานร่วมกัน ส่วนผลจากการกระทำอาจได้รับในมิติที่แตกต่างกัน เช่น สมาชิก องค์กร ชุมชนได้รับผลทางด้านเศรษฐกิจ นักเรียนได้เรียนรู้วิธีคิดและการทำงานเป็นทีม ส่วนครูได้เรียนรู้ศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการปฏิรูปการเรียนการสอนในโรงเรียน

การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้: หัวใจในการเสริมสร้างอำนาจแก่ชุมชน

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543:7-8) ได้กล่าวไว้ว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ชุมชน หมายถึง การเสริมสร้างให้ชุมชนมีพลังความสามารถที่จะดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ด้วยความคิดริเริ่มของตนเอง การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายการทำงาน ที่จะต้องมีอยู่อย่างต่อเนื่องและถือว่าการผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น การเรียนรู้ของชุมชนไม่แยกขาดจากสำนักสาธารณะ การเรียนรู้ของชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนในวิถีทางที่ทำให้ประชาชนรู้สึก “เป็นเจ้าของ” ชุมชน การเสริมสร้างความเป็นชุมชนจึงเป็นหนึ่งเดียวกับการ

กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ชุมชนที่อุดมไปด้วยชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดีหรือชุมชนที่มีประชาสังคมเข้มแข็ง จึงมิได้เป็นอะไรอื่น นอกจากชุมชนแห่งการเรียนรู้

กระบวนการและวิธีการและเทคนิคการส่งเสริมการเรียนรู้ในงานพัฒนา

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543:7-8) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการ วิธีการและเทคนิคการส่งเสริมการเรียนรู้ในงานพัฒนามีอีกหลายประเภท วิธีการและเทคนิคในการทำงานกับชุมชนถือได้ว่าเป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ได้เกือบทั้งสิ้น วิธีการและเทคนิคในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่

1. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจัดว่าเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดขึ้นไปพร้อมกับการมีส่วนร่วมในการทำงานชุมชนในขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ชุมชน การกำหนดปัญหา การแสวงหาทางเลือก การวางแผน การปฏิบัติ การควบคุมติดตามและการประเมินผล นอกจากนี้ยังจัดการเรียนรู้โดยการสาธิตและการทดลอง ซึ่งรูปแบบการสาธิตและการทดลองควรจะจัดภายใต้เงื่อนไขเดียวกับที่สมาชิกในชุมชนมีอยู่ เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติจริงในขั้นต่อไป

2. การเรียนรู้จากประสบการณ์ นอกจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ยังเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยการศึกษาดูงานที่ไม่ใช่รูปแบบของการไปเที่ยวหรือเยี่ยมชมกันอย่างปกติ แต่เป็นการไปอย่างมีจุดหมาย มีการวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการสรุปบทเรียน มีการเตรียมการดูงานทั้งผู้ไปดูงาน และผู้ที่ให้การศึกษาดูงาน

3. การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านหรือสถาบันในชุมชนและนำมาผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพและเงื่อนไขของท้องถิ่น

4. การเรียนรู้จากประสบการณ์จำลอง หรือตัวอย่าง ได้แก่ กรณีศึกษาการแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร เกม กิจกรรม

5. การเรียนรู้จากการถ่ายทอด เป็นการเรียนรู้จากการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้โดยตรง เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การบอกเล่า การบรรยาย การอภิปราย นิทรรศการและสื่อต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี เทคนิคการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นเทคนิคแบบผสมผสานและคำนึงถึงหลักการสำคัญต่าง ๆ คือ

1. การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต
2. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
3. การเรียนรู้ที่ให้คุณค่าแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. คุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย อาทิ เพศ วัย อาชีพ พื้นฐานการศึกษาและประสบการณ์

ดังนั้นการเลือกรูปแบบ และเทคนิคของการส่งเสริมการเรียนรู้ควรคำนึงถึงมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสัมพันธ์กับชีวิต วัฒนธรรม คุณค่าความรู้เดิม และการสร้างความรู้ใหม่ ตลอดจนความเหมาะสมของสื่อต่าง ๆ ด้วย

4. ความรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ

สวัสดี วีระเดชะ (2520:9) ได้อธิบายไว้ว่า “อาหาร” คืออะไร (Food or Diet) และเมื่อกินแล้วให้คุณประโยชน์แก่ร่างกาย อาหารแต่ละอย่างย่อมมีส่วนประกอบแตกต่างกัน และต่างให้คุณประโยชน์แล้วแต่ละชนิดของส่วนประกอบนั้น นอกจากนี้แล้วร่างกายของเรายังต้องการอาหารแต่ละประเภทหรือชนิดแตกต่างกันตามภาวะความเป็นอยู่ร่างกาย เช่น เมื่ออายุน้อย ร่างกายกำลังเติบโตเราก็อายุมากร่างกายเติบโตเราก็จำเป็นต้องได้อาหารประเภทที่จะช่วยสร้างร่างกายมากกว่าอย่างอื่น เมื่ออายุมากร่างกายเติบโตเต็มที่แล้ว อาหารประเภทนี้ก็ไม่น่าจำเป็นมากนัก เพราะแม้เราจะบำรุงมากไปก็ไม่ทำประโยชน์ในการก่อสร้างได้อย่างขณะอยู่ในวัยเติบโต ฉะนั้นชาติจะมีอนามัยดีก็ต่อเมื่อประชาชนชาวไทย รู้จักกินอาหารที่เหมาะสมและมีสัดส่วนสมดุลกัน

โภชนาการ คืออะไร (Nutrition) โภชนาการ คือ สาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นกรรมวิธีต่าง ๆ รวมกัน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสารอาหารที่ประกอบอยู่ในอาหารที่บริโภค เพื่อประโยชน์สำหรับการใช้ในการส่งเสริมบำรุงร่างกายให้เติบโต ให้มีสุขภาพดีใช้ซ่อมอวัยวะต่าง ๆ ให้พลังงาน และความร้อนแก่ร่างกายเป็นรากฐานของสุขภาพ เนื่องจากเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่จะทำให้มีสุขภาพดีตลอดจนการที่จะรักษาสุขภาพนั้นให้อยู่เป็นปกติเสมอ

5. การถนอมอาหาร

ประยงค์ จินดาวงศ์ (อ้างใน เพ็ญศรี ภักระพงศธร และอุษณีย์ เหมือนฤทธิ์ :2530) กล่าวว่า การถนอมอาหาร คือ วิธีการ(process) ต่างๆ ที่ทำให้อาหารเก็บได้นานกว่าปกติโดยไม่บูดเสีย เพราะปกติอาหารที่เรากินอยู่ทุกวันนี้บูดเสียได้ง่ายและไม่สามารถเก็บได้นาน

พานิช ทินนิมิต (อ้างใน เพ็ญศรี ภักระพงศธร และอุษณีย์ เหมือนฤทธิ์ :2530) กล่าวว่า การถนอมอาหาร หมายถึง การเก็บรักษาอาหารโดยวิธีการต่าง ๆ ทำให้อาหารอยู่ในสภาพที่ใกล้เคียงกันกับของสดมากที่สุด โดยไม่ให้อายุเสียคุณภาพและคุณค่าทางโภชนาการ ตลอดทั้งยังมีคุณลักษณะทางคุณภาพซึ่งเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

หลักในการถนอมอาหาร

วิชัช หฤทัยธนาสันต์ (อ้างใน เพ็ญศรี ภัทรพงษธร และอุษณีย์ เหมือนฤทธิ์, 2530:7) กล่าวไว้ว่า หลักการถนอมอาหาร คือ หลักการหรือวิธีการที่มนุษย์จัดจำวิธีการปฏิบัติที่ได้ผลพร้อมทั้งคิดค้น และทดลองแล้วดัดแปลงให้เข้ากับวิทยาการใหม่ที่ค้นพบเพื่อนำมาปฏิบัติกับอาหารสด ทำให้อาหารสดนั้นเสียช้าลงกว่าที่ปรากฏตามธรรมชาติ หรือแปรรูปอาหารสดให้เป็นอาหารสำเร็จรูป ทำให้อาหารนั้นเก็บได้นานยิ่งขึ้น

ประโยชน์ของการถนอมอาหาร

วนิดา สิทธิธรรณฤทธิ์ (อ้างใน เพ็ญศรี ภัทรพงษธร และอุษณีย์ เหมือนฤทธิ์, 2530:7) กล่าวถึงประโยชน์ของการถนอมอาหารไว้ว่า

1. รักษาอาหารให้คงสภาพอยู่ได้นานที่สุด เช่น การรักษาอาหารสดที่ซื้อมามีให้เสื่อมคุณภาพหรือเสียไปก่อนที่จะประกอบอาหาร
2. ดัดแปลงให้อาหารมีสี กลิ่น และรสต่างกันไป ทำให้มีอาหารแปลกๆ นานาชนิดขึ้นเป็นที่นิยมมากของคน เพราะบางอย่างมีรสอร่อยขึ้น บางอย่างมีสีและกลิ่นชวนรับประทานขึ้น บางอย่างก็กลายเป็นอาหารชนิดใหม่ มีประโยชน์เพิ่มขึ้น เช่นการทำอาหารแป็งให้เป็นแอลกอฮอล์หรือน้ำส้ม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการถนอมอาหาร
3. ถนอมอาหารขณะที่มีปากไวบริโภคในระหว่างฤดูกลาง ทำให้อาหารนานาชนิดมีตลอดปี เป็นการส่งเสริมภาวะโภชนาการ เช่น เก็บผักและผลไม้ไว้ในฤดูแล้ง ซึ่งมีขาดแคลนอาหารพวกนี้ เป็นการช่วยลดจำนวนคนเป็นโรคขาดวิตามินได้มาก
4. เป็นการสะสมเสบียงอาหารไว้ เพื่อยามฉุกเฉินหรือขาดแคลน เช่น เวลาเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ หรือยามสงคราม
5. หลีกเลี่ยงการซื้ออาหารแพง นอกฤดูกลาง เช่น การดองผัก ผลไม้ เก็บน้ำมะนาว ฯลฯ ระหว่างที่มีราคาถูกไว้ใช้เมื่ออาหารมีน้อย ราคาแพง เมื่อมีการถนอมอาหารมากขึ้นจะช่วยลดราคาอาหารลง เช่น ปลาสลิดปัจจุบันราคาถูกกว่าในอดีตมาก เพราะมีการผลิตและถนอมกันมากขึ้น
6. ช่วยกระจายอาหารไปยังท้องถิ่นต่างๆ ได้ทั่วถึง เพราะอาหารที่ผ่านขบวนการถนอมแบบต่างๆ โดยเฉพาะอาหารตากแห้ง และอาหารกระป๋อง สามารถไปส่งยังดินแดนไกลๆ ได้สะดวก และประหยัดค่าขนส่งกว่าอาหารสด เป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศที่มีอาหารบริบูรณ์สามารถส่งอาหารไปช่วยประเทศที่ขาดแคลนได้สะดวกขึ้น
7. ช่วยแก้ปัญหาการขาดสารอาหารที่จำเป็นบางอย่าง เช่นคนที่อยู่ในบริเวณห่างไกลทะเล เช่นภาคอีสานของไทยจะขาดธาตุไอโอดีน การส่งอาหารทะเลที่ถนอมไว้จากภาคใต้ไปยังภาค

อีสานจะสามารถช่วยบำบัดโรคคอหอยพอก และอาการผิดปกติอื่นๆ ของร่างกายอันเนื่องมาจากการขาดธาตุไอโอดีนของคนในถิ่นนั้นได้

8. วิธีการถนอมอาหารบางวิธี สามารถช่วยขจัดสารที่เป็นพิษในอาหารบางชนิดและสามารถเปลี่ยนอาหารที่จะเสียให้กลับบริโภคได้ เป็นการช่วยเพิ่มปริมาณอาหารของโลกโดยมิต้องลงทุนมาก นอกจากนั้นวิชาการถนอมอาหารยังสอนให้รู้จักหลีกเลี่ยงอันตรายจากอาหารเป็นพิษ รวมทั้งรู้จักใช้ประโยชน์จากจุลินทรีย์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แทนที่จะก่อให้เกิดผลเสียแก่อาหาร

9. ส่งเสริมการเกษตร และเศรษฐกิจของเกษตรกร โดยป้องกันไม่ให้อาหารล้นตลาดด้วยการนำผลผลิตไม่ต้องวิตกกังวลว่าจะขาดทุน

10. ส่งเสริมอาชีพ ซึ่งอาจจะทำเป็นอุตสาหกรรมเล็กๆ ในครัวเรือน หรืออาจขยายเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ ส่งไปขายยังต่างประเทศได้ เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชาติด้วย

11. เป็นการส่งเสริมการศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ทางด้านอาหารและโภชนาการ โดยได้เรียนรู้ถึงลักษณะอาหารของคนในท้องถิ่น การที่จะสามารถส่งอาหารไปถึงดินแดนที่ห่างไกลได้ ก็โดย อาศัยการถนอมอาหาร

6. ความรู้เกี่ยวกับการกวน

จรรยา สุพรรณิ (2528:44) ได้ให้ความหมายว่า การกวน คือการถนอมอาหารโดยใช้น้ำตาลเป็นหลัก เพื่อให้อาหารเก็บได้นานขึ้น อาหารรสหวานจัดจึงเสียยาก ส่วนผสมที่ใช้มักหนีไม่พ้น กะทิ น้ำตาล และเกลือ เนื่องด้วยการใส่กะทิ เพื่อต้องการให้อาหารเป็นมันล่อนไม่ติด และยังได้รสมันจากกะทิเพิ่มขึ้น ส่วนเกลือ ช่วยปรุงแต่งรส ในขณะเดียวกันก็ช่วยในการถนอมให้อาหารอยู่ได้นานขึ้น แต่มีข้อสังเกตว่า สิ่งที่มีรสมันอยู่ในตัว มักไม่ใส่เกลือ เช่น เผือก ฟักทอง และข้าวฟ่าง เวลารับประทานจะได้รสมันของตัวเองอยู่แล้ว จึงไม่ต้องเติมเกลือ และมักเติมเกลือในสิ่งที่มีรสเปรี้ยวในตัว เช่น ชมพู่ มะเขือเทศ กัลย เป็นต้น

การกวนนั้น มักเริ่มต้นโดยใช้ไฟกลาง ไม่ร้อนจัดและไม่อ่อนเกินไป เมื่อกวนไปเรื่อย ส่วนผสมขึ้นขึ้น ๆ ก็ลดไฟลง กลับกันกับส่วนผสมที่ขึ้นขึ้น ทั้งนี้เพราะต้องการกวนให้นานขึ้น เพื่อให้ส่วนผสมเหนียวดีและไม่ต้องการให้ส่วนผสมไหม้ ทำให้เป็นผลเสียต่อลักษณะอาหารสำเร็จ จะสังเกตว่าสามารถใช้ผลไม้และผักมากอย่างมาทำอาหารประเภทกวนได้โดยไม่ยาก ข้อสำคัญให้รู้จักปรุงรสให้ได้ที่ก็ใช้ได้

การเก็บ ปกติอาหารกวนจะเก็บได้ไม่นานนัก เพราะส่วนผสมใส่กะทิทำให้เกิดการหืน ฉะนั้น ถ้าต้องการเก็บให้นานขึ้น จึงควรใส่ยากันบูดขององค์การเภสัชกรรม ศึกษาวิธีใช้ที่ฉลาก โดยผสมยากับน้ำละลายให้เข้ากันดี ค่อย ๆ ใส่ยากับส่วนผสมทีละน้อย หรือแบ่งส่วนผสมหลาย ๆ

2. การทดสอบความเหนียวของอาหารกวนโดยหยดลงในน้ำที่เย็นจัด ถ้ามีลักษณะเป็นก้อนคงสภาพไม่แตกกระจายแสดงว่าอาหารกวนนั้นได้ที่แล้ว แต่ถ้าลักษณะเหลวละลายไปกับน้ำต้องกวนต่อไปอีก แล้วจึงทดสอบอีกครั้ง

3. การกวนควรใช้ไฟค่อนข้างอ่อน

4. การใช้เบะแซ่ทำให้อาหารกวนมีความเหนียวมากขึ้น ควรใส่เมื่อกวนอาหารจนน้ำงวดลงครึ่งหนึ่ง โดยใช้เบะแซ่ 1 ช้อนโต๊ะ ต่อปริมาณ 1 กิโลกรัม

5. ในกรณีที่ผลไม้น้ำน้อย ควรเติมน้ำให้จืดก่อน แล้วจึงเติมน้ำตาล กวนต่อไปจนแห้ง ถ้าใส่น้ำตาลพร้อมกับผลไม้จะทำให้กระเด็นมาก

6. ส่วนผสมน้ำตาลในแต่ละคำรับ อาจลดหรือเพิ่มตามชอบได้

7. การกวนเผือก กล้วย พักทอง มันเทศ ให้แบ่งกะทิส่วนหนึ่งไว้ทำชีส โดยนำกะทิมาเคี่ยวจนเป็นมัน ควรใส่น้ำมันส่วนนี้หลังจากกวนอาหารได้ที่แล้ว กวนต่อไปจนน้ำมันซึมเข้าไปในอาหาร จะทำให้อาหารเนื้อเนียนขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2523-2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิต ผลิตภัณฑ์ใหม่จากวุ้นน้ำมะพร้าวและน้ำส่วนที่เหลือจากการหมัก ซึ่งพบว่ามีความเป็นไปได้ในการใช้วุ้นน้ำมะพร้าว และน้ำส่วนที่เหลือจากการหมักเป็นวัตถุดิบในการผลิตวุ้นคองสามรส วุ้นคองเต้าเจี้ยว วุ้น(เส้น)ในน้ำเชื่อม และเครื่องดื่มน้ำหมักวุ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยในเรื่องความชอบและการยอมรับของผลิตภัณฑ์อยู่ในช่วง 6.00 – 6.93 จากคะแนนสูงสุด 9 ตาม Hedonic scale

จากการวิเคราะห์คุณค่าอาหารทางด้านเคมีของเครื่องดื่มน้ำหมักวุ้น พบว่ามีโปรตีน ไขมัน สารเชื้อใย เถ้า คาร์โบไฮเดรต เกลือแร่ต่าง ๆ และ วิตามินบี 2

เดือนใจ บรรเจิดกิจ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาด้านการตลาดของกลุ่มอาชีพผลิตน้ำตาลโดนดทับลเกษไชย ซึ่งพบว่ามีปัญหาในระดับมาก ทั้งปัญหาด้านการผลิต ด้านการขาย ด้านการบริหารจัดการ สาเหตุของปัญหามาจากการบริหารจัดการด้านการตลาด ยังขาดกระบวนการในการจัดการที่เป็นระบบ และไม่มีการสร้างกระบวนการการเรียนรู้การวางแผนแบบมีส่วนร่วม เช่น กระบวนการร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการตลาด ส่วนปัญหาด้านการลงทุนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากหน่วยงานของภาครัฐที่เข้าไปสนับสนุนได้แต่จัดสรรงบประมาณกองทุนหมู่บ้านและอุปกรณ์เครื่องมือ

ทางเทคโนโลยีไปให้เพียงพอแล้ว จึงทำให้ปัญหาด้านการลงทุนอยู่ในระดับปานกลาง ไม่มากเหมือนปัญหาด้านอื่น ๆ

ผลการพัฒนาพบว่า รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้านการตลาดคือ การจัดเวทีชาวบ้านด้านการเข้าประกวดเวทีชาวบ้าน (เวทีธุรกิจชุมชน) มีทั้งผู้นำและชาวบ้านรวมทั้งหน่วยงานราชการ ภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมประชุม ด้านระเบียบวาระการประชุมมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าและปฏิบัติตามได้ ด้านความสามัคคีการจัดเวทีชาวบ้าน ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการเสนอประเด็นในการแสดงความคิดเห็นสามารถพูดได้ตรงประเด็นและสรุปได้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ด้านความเป็นประชาธิปไตย มีการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ด้านรูปแบบของเวทีชาวบ้านที่ดี มีการแก้ปัญหา มีการแก้ปัญหาและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ด้านเวลาที่สมาชิกใช้เข้าร่วมประชุมมาร่วมดำเนินการก่อนเวลาและกลับหลังเวลาคำเนินการ ส่วนในด้านสถานที่ในการจัดเวทีชาวบ้านมีการจัดประชุมในแหล่งของชุมชนที่ตรงกับสภาพของปัญหาที่จะทำให้สมาชิกสามารถรับรู้ปัญหาอย่างเป็นธรรมชาติอย่างชัดเจน มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก ด้านการดำเนินการจัดเวทีชาวบ้าน กลุ่มดำเนินการจัดเวทีขึ้นเองและบางครั้งอาจมีแกนนำในท้องถิ่นร่วมกันจัดขึ้น ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและบางครั้งต้องมีการชี้แจงแสดงความคิดเห็นได้ มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี

การพัฒนา รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้านการตลาดโดยการใช้เวทีชาวบ้านในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้โดยกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนด ร่วมกับกลุ่มแกนนำในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล สถานศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน มีส่วนร่วมกันในการร่วมคิด ร่วมกันแก้ปัญหา และหาแนวทางการพัฒนาด้านการตลาด โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนดตำบลเกยไชย มีกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการดำเนินงาน ด้วยวิถีชีวิตของกลุ่มเองโดยไม่มีการชี้นำสั่งการ รวบรวมจากผู้นำในท้องถิ่น สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดได้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง จึงบริหารจัดการได้อย่างยั่งยืนและสามารถสาธิตรูปแบบการแก้ปัญหาให้ชุมชนอื่นได้เรียนรู้ต่อไป